

1. Referentie

Referentie	Aalbers-van Leeuwen, M., van Hees, L. & Hermanns, J. (2002). Risico- en protectieve factoren in moderne gezinnen: reden tot optimisme of reden tot pessimisme? <i>Pedagogiek</i> , 22, (1), 41-54.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

Dit artikel beschrijft de trends in de samenleving die leiden tot een verandering in de aanwezigheid van risico- en protectieve factoren in gezinnen. Uitgangspunt is de modernisering van het gezin; een proces dat zowel op een optimistische als op een pessimistische manier wordt gezien. Een overzicht van risico en protectie die verbonden zijn met de modernisering van het gezin leidt tot volgende conclusie: hoewel in sommige domeinen van het gezinsleven risico lijkt te dalen, wordt dat gecompenseerd door een daling in de prevalentie van protectieve factoren. Er zullen altijd gezinnen zijn die met risicofactoren hebben af te rekenen, maar toch lijkt er zich een trend te ontwikkelen die een optimistisch beeld op de toekomst van kinderen in moderne families steunt.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, welzijn
Trefwoord(en)	Modernisering, opvoeding, protectie, risico

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Aalbers-van Leeuwen, M., van Hees, L. & Hermanns, J.

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke risico- en protectieve factoren zijn, in moderne Nederlandse gezinnen, van invloed op het opvoedingsgedrag en uiteindelijk op het kind? Welke trends in opvoedingsgedrag en welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn van invloed op het gezin in Nederland? Leiden de trends in de moderne gezinnen tot een verschuiving in de aan- of afwezigheid van risico- en protectieve factoren? Is het moderne gezin een bron van vreugde of van zorg?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Literatuurstudie
Onderzochte groep	/
Bereik	Nationaal (Nederland)

7. Resultaten

Actuele risico –	Men maakt een onderscheid tussen de karakteristieken van de opvoeders, de opvoeder-kind
------------------	---

en protectieve factoren?	interactie en overige factoren binnen het gezin.
Actuele trends ?	De overgang van bevelshuishouding naar onderhandelingshuishouding. Van een autoritaire of een laissez-faire opvoeding naar een autoritatieve opvoeding. De toename van de diversiteit in gezinsvormen. Kleinere gezinnen Latere leeftijd eerste zwangerschap Toename combinatie zorg en werk (dualisering inkomenssituatie eenoudergezinnen – tweeoudergezinnen) Betere huisvesting: binnenshuis meer speelruimte, buitenshuis minder speelruimte. Toename individualisering Toename individualisering netwerken: het gezin is geen gesloten, maar een open netwerk dat door de individuele gezinsleden zelf wordt opgebouwd en vooral uit enkelvoudige relaties bestaat. Belangrijke opvoedingsdoelen zijn sociale vaardigheden, autonomie en een goede opleiding.
Actuele verschuiving van de factoren door trends?	Ten gevolge van het moderniseringsproces zijn er verschuivingen in de aanwezigheid van de risico- en protectieve factoren. We kunnen gevolgen onderscheiden op micro-, meso-, en exoniveau. Maar hier zijn slechts relatief weinig risico- en protectieve factoren bij betrokken. De meeste verschuivingen spelen zich af op microniveau en slechts heel weinig factoren kunnen in relatie gebracht worden met meerdere trends.
Moderne gezin: vreugde of zorg?	Modernisering is een proces dat zowel pessimistisch als optimistisch wordt bekeken. Enerzijds spreekt men van opvoedingsonzekerheid bij ouders door het wegvallen van het familieverband of de confrontatie met een teveel aan tegenstrijdige opvoedingsadviezen. Door het toenemende individualisme zouden steeds meer kinderen de algemeen geaccepteerde normen en waarden van de Nederlandse samenleving niet meer wensen te onderschrijven. Het traditionele gezin met zijn gezagsgetrouwheid, saamenhorigheid en onzelfzuchtigheid zou vervangen worden door nieuwe samenlevingsvormen zoals eenoudergezinnen. Anderzijds wordt er steeds bewuster en gemotiveerder aan het ouderschap begonnen: het opvoeden van kinderen komt juist meer tot zijn recht dan ooit eerder het geval was. Er wordt in de opvoeding rekening gehouden met de gevoelswereld en individuele behoeften en eigenschappen van kinderen. De bewuste keuze van ouders voor kinderen leidt zeker tot een grotere motivatie voor het ouderschap, die tot uitdrukking komt in de wens om affectief, overwogen en reflectief op te voeden. Maar risico's zullen altijd aanwezig blijven in het licht van de karakteristieken van ouders en de situatie binnen het gezin. Er zijn vele gezinnen die, in samenhang met bijvoorbeeld armoede of marginalisering, te maken hebben met vele risicofactoren en met slechts weinig protectieve factoren. De indruk mag niet ontstaan dat het met de ontwikkelingsmogelijkheden van de kinderen in deze gezinnen wel meevalt.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

De laatste dertig jaar is het Nederlandse gezin sterk veranderd. Dit valt samen met bepaalde trends in de samenleving: de overgang van een bevelshuishouding naar een onderhandelingshuishouding; de toename van de diversiteit in gezinsvormen; de kleinere gezinnen; de latere leeftijd eerste zwangerschap; de toename van de combinatie zorg en werk; de betere huisvesting (binnenshuis meer, buitenshuis minder speelruimte); toename van individualisering en tenslotte toename individualisering netwerken (het gezin is geen gesloten, maar een open netwerk dat door de individuele gezinsleden zelf wordt opgebouwd en vooral uit enkelvoudige relaties bestaat).

Duidelijk is dat ten gevolge van het moderniseringsproces verschuivingen te zien zijn in de aanwezigheid van de risico- en protectieve factoren. We kunnen gevolgen onderscheiden op micro-, meso-, -en exoniveau. Maar het aantal risico- en protectieve factoren dat hierbij betrokken blijkt, is relatief klein en speelt zich voornamelijk af op microniveau. Een nog kleiner aantal factoren kan in relatie gebracht worden met meerdere trends.

Modernisering is een proces dat wisselend pessimistisch of optimistisch wordt bekeken.

Enerzijds spreekt men van opvoedingsonzekerheid bij ouders door het wegvallen van het familieverband of door de confrontatie met een teveel aan tegenstrijdige opvoedingsadviezen. Het toenemende individualisme zou leiden tot steeds meer kinderen die de algemene normen en waarden van de Nederlandse samenleving niet meer wensen te onderschrijven. Het traditionele gezin zou vervangen worden door nieuwe samenlevingsvormen zoals eenoudergezinnen.

Anderzijds wordt er steeds bewuster en gemotiveerder aan het ouderschap begonnen: het opvoeden van kinderen komt juist meer tot zijn recht dan ooit eerder het geval was. Er wordt in de opvoeding rekening gehouden met de gevoelswereld, individuele behoeften, en eigenschappen van kinderen.

De bewuste keuze van ouders voor kinderen leidt zeker tot een grotere motivatie voor het ouderschap, die tot uitdrukking komt in de wens om affectief, overwogen en reflectief op te voeden.

Maar risico's zullen altijd aanwezig blijven in het licht van de karakteristieken van ouders en de situatie binnen het gezin. Er zijn vele gezinnen die in samenhang met bijvoorbeeld armoede of marginalisering, te maken hebben met vele risicofactoren en weinig protectieve factoren. De indruk mag niet ontstaan dat het met de ontwikkelingsmogelijkheden van de kinderen in deze gezinnen wel meevalt.

Alhoewel er altijd gezinnen zullen zijn die met risicofactoren hebben af te rekenen, lijkt er zich toch een trend te ontwikkelen. Dit geeft een optimistisch beeld voor de toekomst van kinderen in moderne families.